

336/2

Kiswahili

Karatasi ya kwanza

Julai/Agosti 2024

Saa 2

UGANDA MUSLIM TEACHERS' ASSOCIATION

UMTA JOINT MOCK EXAMINATIONS – 2024

UGANDA CERTIFICATE OF EDUCATION

KISWAHILI

Karatasi ya Pili

Uchambuzi wa Fasihi

Saa mbili

MAAGIZO KWA WATAHINIWA:

- *Karatasi hii ina sehemu;mbili: A na B.*
- *Maswali yote ni ya lazima*
- *Majibu yote yaandikwe kwenye karatasi uliyopewa.*

Pindua

SEHEMU A

UFAHAMU

1. Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali.

Watu wengi hulinganisha adhabu na nidhamu. Wao huweka mipaka madhu buti ambayo ikikiukwa matokeo ni adhabu kali. Adhabu aghalabu hutolewa kama malipo kwa kosa likisitatendeka. Je kuna njia nyingine? Dini hupend ekeza kwamba kumuasa mwerevu ni bora kuliko kumchapa mjinga mara moja.

Wataalamu wengi wanaashiria kuwa ikiwa ni lazima, basi kiboko kitumike tu iwapo njia nyingine zite zimeambulia patupu. Wanaamini kwamba kuchapa mara kwa mara hakubadili mieendo mibaya kuwa mbali huendeleza dhana ya kwamba kosa ni kosa ikiwa litagunduliwa na adhabu kutolewa umuhimu wa nidhamu bila ya kukadiria adhabu iambatarayo na uvunjaji wa sheria.

Kufunza nidhamu kwataa zaidi kabla ya, kuliko baada ya, tendo kufanyika. Ni muhimu, kwa mfano katika shule zetu, wanafunzi huelezwa yanayokubalika na yasiyokubalika katika mazingira yao; kutilia mkazo umuhimu wa kutii na kutenda wema kuliko kuta adhabu mtu anapokosea. Mambo mengine yaweza kufunzwa kwa kuisitiza manua ya kuwa na nidhamu bora. Kwa mfano, mwanafunzi akienda wema, asifiwe na kuhimizwa kushikilia mkond-o huo. Hili litendwe hadharani. Kwa upande mwingine, ukosefu wa nidhamu usipewe nafasi ya kunawiri bali ukomehwe haraka iwezeknavyo. Wanafunzi, kupitia ushauri wa mara kwa mara, wahimawe kujieleza kupita kwa maneno badala ya hisia zao kudhihiri kupitia kwa matendo maovu. wahuawe katika kuamua mambo yanayowahusu. Kuna aina nyingi za adhabu iwapo itabidi tabia au matendo fulani kukomeshwa lililo muhimu ni kwa mba aelewe kuwa metenda kosa na ni sharti aadhibiwe. Hasa ni muhimu adhabu ilingane na kosa. Mwanafunzi asiye kamilisha kazi yake darasani. kwa mfano, aweza kunyimwa nafasi kushiriki michezoni kwa muda hadi kuwe na mabadiliko. mwanafunzi mchokozi aweza kutengwa na wengine ili aone umuhimu wa utangamao.

Adhabu a kiboko karibu itapitwa na wakati na, wasema baadhi ya wataalamu. Je, wanafunzi sugu wafanyweje? Upotovu wa nidhamu una mipaka yake. Mwanafunzi aweza kufukuzwa kwa muda kabisa ili kuwaokoa wengine shuleni. "Nazi mbovu ni

harabu ya nzima". Kwa upande mwingine, sarikali inapendekeza sana ushauri. Ukosefu mwingi wa nidhamu hutokea kama njia ya mwanafunzi kutaka kudokezea hisia zake. Yafaa kufanywa uchunguzi kabla ya mwanafunzi kama huyu kuadhibiwa, isitoshe, kiboko kikitumiwa kupindukia mwanafunzi hugeuka akawa kama sugu, haambiliki wala hasemzeki. Kiboko kikikiuka mipaka, hudhuru badala ya kusaidia. Maadamu nyakati zime-badilika. Nidhamu na adhabu zitatekelezwa kama mambo mawili mbalimba li au waonaje?

Maswali

- (a) Kulingana na taarifa hii, kwa nini mwandishi anazungumzia nidhamu?
- (b) Ni nini kinachosababisha wanafunzi kuwa na nidhamu mbaya?
- (c) Ni changamoto zipi unazozipata ukiwa na nidhamu mbaya?
- (d) Ushauri upi unawezawapa wanafunzi wa nidhamu mbaya Shuleni kwako?

SEHEMU B

UCHAMBUZI WA FASHI

2. Soma dondoo hili kisha ujibu maswali yatakayofuata.

(Ndani ya afisi ya Hedimasta, napanga vitabu juu ya meza huku akiangalia kwa orodha ya walimu wasimamizi wa wiki ambayo inajulikana kama duty roster, Anasikia sauti kutoka nje)

Mwalimu mkuu: Karibu bibi! Habari za asubuhi?

Bibi: (akionesha uso wa hasira) si nzuri hedimasta lakini asante kwa kunikaribisha.

Mwalimu mkuu: Shida gani bibi? Nikusaidieje?

Bibi: Labda ni makosa ya mwanangu tena. Mbona hivi kila siku? mna muonea mwanangu kwa Shule hii.

Mwalimu mkuu: (Anashusha pumzi) Jina lake ni nani?

Bibi: (Akashika tama) Si anajulikana hapa shule kote. Mbona unaniuliza? Si unamjua kama Peter Matata?

Mwalimu mkuu: (akitabasamu) Kweli matata mwenye matata kama jina lake-Wewe ndiye mamake? Mbona hukai na mwanawo ukamsauri?

Bibi: Mwanangu anasema anaonewatu hapa shuleni. Yeye ndiye wa kutusiwa na wenzeka na nyinyi walimu kazi yenu ni kumchapa na kumfukuza hapa shuleni. Hedimasta mbona mnafanya hivyo mwanangu?

Mwalimu mkuu: (Akamshika mukono) Nisikilize vizuri bibiye! sisi hatumuonei mwanawo hapa shuleni. Kumbuka kuwa shule ina sheria za ku kuzingatia, Mwanao huja hapa shuleni kama amechelewa, na kwa hivyo humfanya akose vipindi vya masomo.

Bibi: Mwanangu hutoka nyumbani mapema, hata kabla sijaondoka kitandani huwa anaenda wapi?

Mwalimu mkuu: Tuelewana bibi, haya maswali tumuulize mwanao labda pengine huenda sehemu nyingine. Sisi kama wazazi kazi yetu ni kawashauri Watoto wetu na kuhakikisha kuwa wanafika shuleni wanapotoka nyumbani,

Bibi: Nashukuru sana hedimasta, kumbe kosa si lenu kama shule, kosa ni langu. kulingana na shughuli za kimaisha, nilidharau fursa ya ku mchunga mwanangu na kuongea naye kila siku, maana yake nilisahau jukumu langu kama mzazi. Kwa hivyo, naomba msamaha. Tokeo leo nimeahidi kurekebisha na kumkosoa mwanangu.

Mwalimu Mkuu: Asante sana kwa uamuzi mzuri huu. Kwa mujibu wa shule tutashirikiana bega kwa bega kwa njia ya mawasiliano ya kila siku.

Bibi: Asante sana kwa makubaliano haya,

Mwalimu Mkuu: Kumbuka kuwa ahadi ni deni.

Bibi: Ndivyo. usijali yote yatatimizwa.

- (a) Fafanua mandhari ya onyesho hili.
- (b) Wewe kama kijana wa siku hizi unapata maadili gani kutokana na mhusika mwalimu mkuu.
- (c) Unapata hisia gani unaposoma mazungumzo haya.
- (d) Ungekuwa mhusika bibi ungetumia mbinu gani bora kujua tabia za mtoto wako.
- (e) Chambua maudhui ambayo yameshughulikiwa na mwandishi wa dondoo hili.

TAMATI